

Unitat 2 - La diversitat lingüística

1. Les llengües del món:

→ La llengua és un fet social que s'utilitza en un context cultural determinat, amb l'objectiu de comunicar-nos i interactuar els uns amb els altres.

→ Les llengües es poden classificar des de dos punts de vista: el tipològic i el genètic.

1.1 Classificació de les llengües:

→ **Criteri tipològic:** Es basa en les similituds estructurals de les llengües, ja estiguin emparentades o no. N'hi ha de 3 tipus: **Aïllants**, **flexives** i **aglutinants**.

1- **Llengües aïllants:** Es caracteritzen perquè els elements que formen una oració són configurats com a unitats que invariables, és a dir, sense morfemes flexius. **Exemples:** Xinès, vietnamita i el samoà.

2- **Llengües flexives:** Es caracteritzen perquè els elements que formen una oració són configurats com a unitats variables, és a dir, amb morfemes flexius (gènere, número i persona). **Exemples:** Grec, àrab, sànscrit i el llatí (+ totes les llengües que deriven d'aquest, és a dir, les romàniques).

3- **Llengües aglutinants:** Es caracteritzen perquè, a partir de morfemes diversos (lèxics o gramaticals), poden formar paraules. **Exemples:** Llengües romàniques, turc, basc, finès i el japonès.

→ **Criteri genètic:** Es basa sols en les similituds estructurals de les llengües emparentades entre si.

Diem que una família lingüística és el conjunt de llengües que presenten un origen comú i comparteixen característiques lèxiques i estructurals. No obstant, hi ha llengües que no es poden agrupar en alguna família i, per tant, en parlem de llengües aïllants. **Exemples de llengües aïllants:** Sumeri, ibèric, etrusc o el basc.

1.2 Les llengües d'Europa: L'indoeuropeu

→ Totes les llengües d'Europa deriven de l'indoeuropeu (a excepció del basc). El terme indoeuropeu apareix al segle XIX quan els filòlegs van descobrir que un grup de llengües esteses, que anaven d'Europa fins l'Índia, compartien trets comuns.

→ Les llengües indoeuropees es classifiquen en subfamílies, són les següents:

1.2.1 Classificació de les llengües indoeuropees:

Grup	Llengües
Itàlic (llengües romàniques)	català, castellà, aragonès, asturleonès, occità, gallec, portuguès, francès, romanx, friülès, italià, sicilià, sard, romanès
Cèltic	escocès, irlandès, manx, bretó, gal·lès, còrnica
Germànic	islandès, noruec, feroès, suec, danès, anglès, frisó, holandès, afrikaans, alemany, idix, luxemburguès
Baltoeslau	rus, bielorús, ucraïnès, polonès, txec, eslovac, alt i baix sórab, caixubi, búlgar, eslovè, serbocroat, macedoni, lituà, ietó
Indoirànic	farsi, kurd, osseta, paixtu, balutxi, romaní, panjabi, gujarati, hindi, urdú, marathi, nepalès, bengali, caixmir, tarsi, sindi
Llengües aïllades	albanès, armeni, grec

2. El naixement de les llengües romàniques: l'origen del català

→ En el naixement del català hi van concórrer els següents factors:

1- **Substrat preromà:** Van ser les llengües anteriors a l'Imperi romà parlades a la península ibèrica, és a dir, anteriors del llatí. **Exemples:** Celta, fenici, grec i bascoibèric.

2- **L'estrat:** Va ser la llengua llatina parlada oralment (vulgar) en les colònies (península ibèrica) pels repobladors romans.

3- **Superstrat:** Va ser l'aportació de les llengües germàniques i la llengua àrab dels invasors d'aquests a la península ibèrica.

4- **Adstrat:** Va ser la influència de les llengües veïnes a la península ibèrica, com: l'occità, l'italià, l'aragonès, el castellà, el francès i l'anglès.

→ Els filòlegs conclouen que al segle VIII a.C ja existeixen les llengües romàniques, derivades del llatí. Fins al segle XII a.C no es varen trobar mostres escrites del català.

Exemple: la 1ª obra en català no es va poder determinar en precisió, però les **Homilies d'Organyà** va ser el **primer text literari** escrit en català, tot i que, anteriorment ja existien textos jurídics escrits en aquesta llengua.

1.1 El català a l'època medieval:

→ **Segle XII-XIII:** En aquests segles hi ha una expansió territorial de la Corona d'Aragó que es va estendre des de València fins a les Illes Balears, coincidint amb la consolidació de la monarquia dels reis catòlics. Com a conseqüència, s'havien d'elaborar unes lleis per a governar els nous regnes.

→ **Jaume I:** Va ordenar que els furs (documents legals de l'època medieval) fossin redactats en la llengua catalana.

→ Paral·lelament, l'obra de Ramon Llull, va ser una aportació lèxica i sintàctica al català (a partir dels seus coneixements del llatí i l'àrab).

→ **Segle XIV:** En aquest segle hi ha una expansió territorial i econòmica de la Corona d'Aragó per la Mediterrània: Còrsega, Sardenya, Sicília, Atenes i Neopàtria.

→ **Unificació de la llengua:** La Cancelleria Reial s'encarregà de la documentació oficial de l'Estat i va generar un model de la llengua unificat, fent que el castellà fos la llengua oficial i única en tots els territoris de la península.

→ **L'estàndard literari:** Arriba amb força al segle XV (Segle d'Or de la llengua catalana), gràcies a la diversitat de registres i estils literaris dels escriptors que van enriquir la llengua literària, com: Tirant lo Blanc (Joanot Martorell), Ausiàs Marc, Joan Roís de Corella o Jaume Roig.

→ **Segle XVI-XVIII:** Durant l'edat moderna la llengua catalana va anar quedant-se marginada dels àmbits públics i desplaçada de la literatura culta, a causa de l'expansió de la llengua castellana. En el segle XVI les monarquies autoritàries europees obtenen un gran poder i, com a conseqüència, s'unifica la península ibèrica en la Corona de Castella.

En el segle XVIII, a partir del Decret de Nova Planta (Guerra de Successió) el català va ser prohibit a l'educació i en els usos oficials per Felip V. Tanmateix, els territoris de parla catalana van perdre les institucions pròpies i s'instaura a Espanya el castellà com a llengua única parlant i oficial.

→ **Segle XIX:** Hi ha un augment de les normes que prohibien el ús del català, a causa del procés de castellanització de la societat.

1.2 La Renaixença:

→ La Renaixença fou un moviment cultural i literari que va sorgir a meitat del segle XIX a Catalunya principalment, amb l'objectiu de poder recuperar la llengua catalana.

→ Així doncs, es va crear una confrontació entre dos bàndols que defensaven un estil de llengua catalana diferent:

· **Cultistes:** Deien que la llengua catalana havia de tornar a l'època en el qual era gran, és a dir, el retorn de la llengua en l'època de l'expansió de la Corona d'Aragó. Defensaven per un model de llengua arcaic (antic), sense barbarismes moderns (vulgarismes i castellanismes).

· **Populistes:** Deien que la llengua catalana havia de tindre una entitat viva, és a dir, havia d'estar en constant canvi. Defensaven un model de llengua amb vulgarismes i castellanismes.

→ Poc a poc el català es va anar recuperant en la cultura i la literatura, sobretot en els Jocs Florals (que van ser restablerts l'any 1.859 amb l'objectiu de poder donar a conèixer nous valors i recuperar tots els gèneres literaris).

1.4 La normativització i la normalització:

→ **Normativització:** Procés fixatiu d'unes normes gramaticals a la llengua catalana.

Objectiu: 1. Mantenir una unitat lingüística.

2. Oferir uns usos estandarditzats que permeti emprar-la amb els altres.

→ Els intel·lectuals de la Renaixença varen poder recuperar la llengua catalana, no obstant, no van poder-la normativitzar.

→ Així doncs, a finals del segle XIX, els modernistes (i sobretot Pompeu Fabra) van abolir els barbarismes, van crear un diccionari i diferents obres gramaticals que unificaven i estandarditzaven la llengua catalana.

→ No obstant, en el segle XX, la llengua catalana va tornar a ser abolida en els àmbits públics per una dictadura que instaurà el general Francisco Franco.

→ Quan s'acabà la dictadura, s'instaurà a Espanya un règim constitucional que permetia a Catalunya el retorn de la seva autonomia amb institucions i també el retorn de la llengua catalana.

→ A partir d'aquest moment, s'inicia un procés de **normalització del català**.

→ **Normalització:** Pretenia utilitzar la llengua catalana en tots els àmbits socials, ja siguin públics o privats per tal de que no fos extingida.